

**Högtidstal vid Lundajuristernas Dag i Allhelgonakyrkan i Lund
lördagen den 14 juni 2008**

av

**Ambassadör Hans Corell
Ordförande i styrelsen för Raoul Wallenberginstitutet
Förenta Nationernas rättschef 1994-2004**

Nyutexaminerade lundajurister,

Ni har samlats för att i högtidliga former tillsammans med nära och kära fira ett viktigt etappmål era liv – er juris kandidatexamen.

Var och en av er kan nu se tillbaka på några år vid universitetet och dess juridiska fakultet. Med ett stänk av vemod konstaterar ni säkert att en epok i era liv kommit till sitt slut.

Senare i livet kommer ni ofta att i tankarna återkalla minnena från studietiden. De ensamma kvällarna vid studielampans sken. De många stunderna av tvivel och oro som hör studentlivet till.

Men ni kommer också att minnas de glada tillfällena. Triumfen efter en lyckad tentamen. Festerna på Akademiska föreningen. Karnevalerna. Diskussionerna med studiekamraterna. En del av dessa kamrater kommer att bli era vänner för livet. Kanske några av er till och med träffat sin livskamrat här i Lund.

Men vid detta tillfälle skall ni se framåt – mot det som väntar. Några av er vet säkert redan vilket som blir nästa steg på vägen. Andra kanske intensivt funderar över vilken inriktning ni vill välja för ert yrkesliv.

Med jurister är det ju så att de har många möjligheter vid sitt yrkesval. I själva verket behöver jurister ofta inte träffa ett avgörande val förrän senare i karriären. Flera av er kanske börjar med att sitta ting. Av tradition är tingsmeriteringen i vårt land inkörsporten till många banor på juridikens område.

Den som haft tillfälle att under ett antal år genom lagstiftningsarbete lära sig en del om samhällets uppbyggnad och sätt att fungera har en ganska ödmjuk inställning här. Genom kontakter över departementsgränserna och genom studier av lagförslag på skilda områden får man klart för sig hur sammansatt och komplicerat ett modernt samhälle är.

Ett gemensamt drag i samhällets olika funktioner är att de så gott som alltid förutsätter medverkan av jurister. I vissa verksamheter spelar juristerna av naturliga skäl huvudrollen, i andra ligger tyngdpunkten inte på det juridiska. Här finner man enstaka jurister som fungerar som rådgivare när juridiska frågor uppkommer inom ramen för myndighetens, organisationens eller företagets verksamhet.

En del av er kommer att arbeta på olika nivåer inom förvaltningen. När jag med erfarenheter från domstolsväsendet och lagstiftningsarbete på det civilrättsliga området år 1977 kom till Justitiedepartementets enhet för stats- och förvaltningsrätt fick jag stor respekt för dem som sysslar med förvaltningsrätt.

Frågorna är här mångfacetterade och inte sällan komplicerade. Det gäller antingen man ägnar sig åt myndighetsutövning, det vill säga att besluta om rättigheter och skyldigheter för enskilda, eller åt så kallad faktisk verksamhet.

I själva verket är det så att alla medborgare i ett samhälle förr eller senare kommer i kontakt med förvaltningen. Det måste så vara. Det kan gälla tillståndsfrågor av olika slag, det kan gälla rättigheter inom ramen för socialtjänsten, och det kan gälla skatteväsendet; utan ett väl fungerande skatteväsende kan den demokratiska rättsstaten inte fungera. Inom dessa verksamheter utförs arbetet av tjänstemän som för det mesta inte är jurister. Men jurister finns alltid till hands, och de har en viktig uppgift att fylla inte minst som förebilder när det gäller kunskap och integritet.

Många av er kommer att söka er till domstolarna. De nämns som den tredje funktionen i den traditionella läran om maktindelningen: den lagstiftande, den styrande och den dömande makten. Vid ett tillfälle som detta kan inte nog understrykas vikten av att ett land har ett väl fungerande domstolsväsende. Det är just avsaknaden av ett sådant som i många länder leder till underutveckling, korruption och maktmissbruk – ja till och med till väpnad konflikt. Själv glömmer jag aldrig det djupa intryck det gjorde på mig när jag som ung notarie såg med vilket allvar och vilken noggrannhet de äldre domarna grep sig an sina arbetsuppgifter.

Några av er kommer att rikta in er på åklagarväsendet och polisen. Dessa myndigheters betydelse för rättsstaten är uppenbar. Genom globaliseringen, den ökade rörligheten över gränserna och informationssystem med en kapacitet som vi inte kunde drömma om för bara några få år sedan har också brottsligheten tagit sig nya former. Terrorismen, den gränsöverskridande brottsligheten och korruptionen är nya och allvarliga utmaningar mot det öppna samhälle som vi strävar efter.

I ett rättssamhälle måste också de som gör sig skyldiga till brott behandlas på ett korrekt sätt. För några av er väntar viktiga uppgifter inom kriminalvården.

Åtskilliga bland er kommer att sikta på att bli advokater. Betydelsen av ett fritt och oberoende advokatväsende förtjänar ständigt att framhållas. Utan ett sådant kan ingen rättsstat byggas. Just frågan om rättsstaten och skyddet för de mänskliga rättigheterna, både nationellt och internationellt, står idag högt på Advokatsamfundets dagordning.

Andra åter kommer att engagera sig yrkesmässigt som rådgivare och kanske också som beslutsfattare inom den privata sektorn. Bolags- och föreningsjuristerna fyller en viktig funktion i samhället. Till er vill jag särskilt säga att frågor om mänskliga rättigheter har blivit ett allt viktigare inslag i verksamheten också på ert område. Glöm inte att sätta er in i The Global Compact och betydelsen av Corporate Social Responsibility!

Ett viktigt inslag i en väl fungerande demokrati är frivilligorganisationerna. Vid de många kontakter som jag under åren i FN hade med företrädare för

utvecklingsländerna försummade jag aldrig att betona dessa organisationers betydelse för samhället. Vad som först kommer i tankarna är naturligtvis organisationer till försvar för mänskliga rättigheter och humanitär rätt. Men frivilligorganisationernas verksamhet spänner över vidare fält än så. Som exempel kan nämnas fackföreningarna, Folk och försvar, idrottsrörelsen och varför inte de politiska partierna. Här finns också utrymme för aktiva jurister att engagera sig – yrkesmässigt eller på frivillig väg.

En del av er har kanske siktet inställt på internationellt arbete. Detta verksamhetsfält är viktigt och kommer utan tvekan att bli av allt större betydelse i framtiden. Men ett råd: se gärna till att ni först skaffar er en fast förankring i någon del av det nationella systemet så att ni har något att relatera till. Annars kan det bli svårt att inse konsekvenserna på det nationella planet av åtgärder som man vidtar internationellt.

Vi skall inte heller glömma att det bland er finns några som väljer att stanna kvar vid Akademien för att ägna sig åt forskning. Att forskningen är viktig behöver knappast sägas; det är en självklarhet. Här i Lund har den juridiska forskningen för övrigt gamla traditioner. En professur vid universitetet är uppkallad efter en av de mest namnkunniga på området – Samuel Pufendorf.

Efter dessa reflektioner kring några av de verksamheter som står öppna för en ung jurist som skall göra sitt yrkesval har jag kommit till det viktigaste budskapet som jag vill förmedla vid denna högtidlighet. Vi kan, om ni så vill, kalla det den gemensamma nämnaren för er alla oavsett vad ni kommer att syssla med i framtiden.

Det har sagts många gånger förut, men det förtjänar att upprepas: jurister har ett särskilt ansvar i samhället. Att det förhåller sig så framstår särskilt klart för den som har haft tillfälle att se vilka svårigheter det erbjuder att bygga upp ett rättssamhälle i ett land eller en provins där ett sådant inte tidigare existerat eller brutit samman.

På senare tid har vi sett hur också demokratier och rättsstater har fallit ur ramen, inte minst på området mänskliga rättigheter. Det visar att man ständigt måste vara på sin vakt. Med den utbildning och den överblick som juristerna i samhället har följer ett särskilt ansvar för att rättsstatsfrågorna uppmärksammas – i debatten, på arbetsplatsen, i föreningen eller i vänkretsen.

Analyserar man konflikterna i världen, kommer man undantagslöst fram till att de har samma orsak: avsaknaden av den demokratiska rättsstaten. Vad man lägger i begreppet rättsstat – *état de droit*, Rechtsstaat, Rule of Law, ГОСПОДСТВО ПРАВА – kan naturligtvis alltid diskuteras. Men frågan om rättsstaten har fått allt större uppmärksamhet under senare år, inte minst därför att den kommit på generalförsamlingens och säkerhetsrådets dagordning.

Också frivilligorganisationerna engagerar sig allt intensivare i frågan. Så till exempel har International Bar Association en särskild arbetsgrupp som sysslar med rättsstatsfrågor och förbereder särskilda seminarier vid samfundets årsmöten. Under första veckan i juli i år kommer hundratals jurister från hela världen att samlas till ett Forum i Wien för att se hur man praktiskt kan gå till väga för att stärka rättsstaten i världens länder.

Min förhoppning är att ni ständigt skall ha frågan om rättsstaten och skyddet för de mänskliga rättigheterna i tankarna i er framtida gärning. Lägg på minnet att vi just det år då ni tog er examen firar ett viktigt jubileum; i år är det 60 år sedan Förenta Nationernas generalförsamling antog FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.

Vi skall i sammanhanget inte heller glömma att det är er generation som kommer att ställas inför utmaningar av en omfattning som mänskligheten inte upplevt tidigare. Den kombinerade effekten av den ekonomiska utvecklingen, klimatförändringarna och ökningen av världens befolkning kommer att ställa stora krav på statssamfundet och på dem som skall styra världens länder. Vilka blir era uppgifter och vilken roll kommer ni att spela här?

Ett framträdande drag i juristens arbete är yrkesetiken. Att läsa juridik i förhoppningen att bli "smart" och lära sig kringgå lagen är definitivt fel väg. Vad det handlar om är just att följa lagen när man ger råd åt sin uppdragsgivare eller när man självständigt tillämpar den som beslutsfattare.

Ledstjärnan måste vara att man skall göra sitt bästa – att man lugnt kan se sig i spegeln och säga att man med integritet och oväld fullgör sitt arbete. Man kanske inte alltid har rätt – vem kan säga det? Men man måste handla så att man känner sig trygg i förvisningen om att man i sin gärning lägger ner den noggrannhet och den omsorg som kan förväntas av en sann jurist.

Jag brukar ofta förklara det som jag nu syftar på med uttrycket självrespekt. Det kanske låter litet högtravande. Men om vi tänker efter är det egentligen ganska uppenbart. En utgångspunkt för varje individ är naturligtvis att han eller hon vill bli respekterad av andra. Då inställer sig genast frågan: Hur kan man begära att andra skall respektera en, om man inte har respekt för sig själv?

För min generation svenskar var FN:s dåvarande generalsekreterare Dag Hammarskjöld en förebild. I ett tal som han höll i Oxford den 30 maj 1961 resonerade han kring den internationelle tjänstemannens roll. Han pekade på det dilemma som en sådan tjänsteman förr eller senare hamnar i när han eller hon måste ta ställning på ett sätt som kanske misshagar berörda parter. Hammarskjöld förklarade att man då måste vara beredd att ta den kritik som till slut inte kan undvikas.

Hans avslutande ord, där han hävdade att reglerna och erkända rättsprinciper måste vara ledstjärnorna, har en allmängiltig betydelse och kan tjäna till ledning för alla jurister:

Om integritet i meningen respekt för lagen och respekt för sanningen skulle driva tjänstemannen till ställningstaganden som kommer i konflikt med det ena eller andra intresset, då är denna konflikt ett tecken på hans neutralitet och inte på hans bristande förmåga att vara neutral – då är den i linje med, inte i strid med hans skyldigheter som internationell tjänsteman.

Som ni ser i programmet kommer vi strax att få lyssna till ett stycke musik: "Secretary-General Kofi Annan's Prayer for Peace". Musiken som är skriven för

säckpipa – den skotska höglandspipan – är min avskedsgåva till Kofi Annan när jag lämnade FN i mars 2004 efter tio år som organisationens rättschef. Men nu skall vi få höra stycket framföras som orgelvariationer utförda av Allhelgonakyrkans organist Johan-Magnus Sjöberg. Det innebär alltså att organisten skapar musiken genom att på orgeln utföra variationer över kompositionens tema.

Denna stund av orgelmusik och stillhet ger tillfälle till eftertanke. Låt mig avsluta med ett annat tänkvärdt citat av Dag Hammarskjöld.

Vid de tillfällen då jag hade glädjen att hälsa nya jurister välkomna till FN:s rättsavdelning gjorde jag det med följande rader ur Hammarskjölds postumt utgivna ”Vägmärken”. De raderna blir min hälsning också till er idag:

Öppenheten för livet ger en blixtnlik insikt i andras livssituation. Ett krav: att från känslotvinget driva problemet till en klart fattad intellektuell gestaltning – och handla därefter.

Quod bonum, felix faustumque sit! Dixi!

* * * * *